

Valtuustoaloite perheiden valinnanmahdollisuuksien lisäämiseksi kotihoidontuen kuntalisän avulla

Kaupunginvaltuusto 03.02.2025 § 11

”Ylöjärvi on asettanut suuren kasvutavoitteen tuleville vuosille. Viime vuonna kasvu ei kuitenkaan toteutunut toivotusti ja seutukunnat kasvoivat Ylöjärveä ripeämmin. Keinoja kasvun aktivoimiseen tarvittaisiin ripeästi.

Lapsiperheitä houkuttelevat toimet voisivat auttaa kaupungin kasvussa. Täytyisi pystyä erottautumaan muista seutukunnista tarjoamalla jotain enemmän tai jotain parempaa kuin muut. Lasten kotihoidontuen kuntalisä voisi olla yksi tällainen tekijä. Sen maksaminen on kunnalle vapaaehtoista eikä kuntalisää ole tällä hetkellä käytössä muissa lähikunnissa kuin Lempäälässä.

Alle 3-vuotiaiden lasten varhaiskasvatus vaatii enemmän päivähoidon henkilöstöresursseja kuin yli 3-vuotiaiden. Näin ollen alle 3-vuotiaiden lasten päivähoito on kaupungille kalliimpaa kuin yli 3-vuotiaiden. Moni vanhempi olisi itse valmis hoitamaan lastaan hieman pidempään kotona kuin vanhempainvapaat mahdollistavat. Se ei kuitenkaan monelle ole taloudellisesti mahdollista.

Perheillä on oikeus Kelan maksamaan kotihoidontukeen perhevapaakauden päätyttyä, jos alle 3-vuotiaalla lapsella ei ole kunnallista varhaiskasvatuspaikkaa. Hoitaja voi olla lapsen vanhempi tai lapsesta huolehtiva muu henkilö tai palkattu hoitaja. Kelan maksama hoitoraha on kuitenkin melko pieni, eikä se yksin riitä tarjoamaan kotihoidon mahdollisuutta monelle perheelle.

Vapaaehtoisen kotihoidontuen kuntalisän maksaminen riittävän suuruisena toisi realistisen mahdollisuuden useammalle perheelle halutessaan valita kotihoidon lapselleen hieman pidempään.

Esitämme, että Ylöjärven kaupunki ottaa käyttöön vuoden 2026 aikana lasten kotihoidontuen kuntalisän eli ns. Ylöjärvi-lisän 200-300 euron suuruisena joko alle 3-vuotiaiden tai alle 2-vuotiaiden lasten kotihoitoon. Kuntalisä voitaisiin toteuttaa määräaikaisena kokeiluna ja sen vaikutuksia perheiden tyytyväisyyteen ja hyvinvointiin voitaisiin mitata. Perheitä haastatteleamalla voitaisiin myös nostaa lapsimyönteisen kunnan mainetta ja lisätä kiinnostusta Ylöjärvestä asuinpaikkana.

Vastauksessa toivomme kannanottoa viranhaltioden näkemyksestä kuntalisäkokeilun pituuteen, maksun suuruuteen, ikärajaukseen sekä minkä verran kokeilun toteuttamiseen tarvitsisi varata rahaa talousarviossa.

Keskustan valtuustoryhmä”

Toimivalta: Hallintosääntö 32 §

Päätös: Kaupunginvaltuusto päätti lähettää em. valtuustoaloitteen kaupunginhallituksen valmisteltavaksi.

Kaupunginhallitus 17.02.2025 § 62

Toimivalta:	Hallintosääntö 32 §
Esittelijä:	Kaupunginjohtaja
Päätösehdotus:	Kaupunginhallitus päättää lähettää valtuustoaloitteen kasvatus- ja opetuslautakunnalle lausuntoa varten.
Päätös:	Hyväksyttiin.

Kasvatus- ja opetuslautakunta 27.05.2025 § 60
85/12.07.00/2025

Valmistelija:	Varhaiskasvatuksen johtaja Kirsi Lahtinen
Seloste ja perustelut:	Valtuustoaloitteessa esitetään, että viranhaltijat esittävät näkemyksensä kuntalisäkokeilun pituuteen, maksun suuruuteen, ikärajaukseen sekä minkä verran kokeilun toteuttamiseen tarvitsisi varata rahaa talousarviossa.

Kotihoidon tuen kuntalisän myöntäminen

Kotihoidon tuesta ja yksityisen hoidon tuesta on säädetty laissa 1996/1128. Lain 3 §:n mukaan kotihoidon tuen saamisen edellytyksenä on, että lapsella ei ole varhaiskasvatuspaikkaa. Kotihoidon tuen ja yksityisen hoidon tuen hakeminen ja maksaminen huoltajille tapahtuu Kansaneläkelaitoksen (KELA) kautta, mutta kustannukset menevät kaupungin varhaiskasvatuksen vastualueen budjetista.

Perheillä on mahdollisuus valita vanhempainrahakauden jälkeen kotihoidon tuki lapsen kotona hoitamiseen, kunnallinen varhaiskasvatuspaikka tai yksityisen palveluntuottajan varhaiskasvatuspaikka palvelusetelillä tai yksityisen hoidon tuella toteutettuna. Kotihoidon tukea voi hakea perhe, jonka alle 3 - vuotiasta lasta hoitaa kotona lapsen vanhempi, vanhemman tai huoltajan kanssa asuva avo- tai aviopuoliso tai lapsesta huolehtiva muu henkilö tai palkattu hoitaja. Kotihoidon tukea maksetaan myös perheen muista alle kouluikäisistä sisaruksista, jos heilläkään ei ole kunnallista varhaiskasvatuspaikkaa. Kotihoidon tuen maksaminen päättyy viimeistään, kun perheen nuorin lapsi täyttää kolme vuotta.

Kotihoidon tukeen kuuluu lakisääteisenä osuutena hoitoraha ja hoitolisä. Hoitoraha on yhdestä alle 3-vuotiaasta 377,68 e/kk, jokaisesta muusta perheen alle 3 - vuotiaasta lapsesta 113,07 e/kk sekä jokaisesta yli 3 - vuotiaasta, alle kouluikäisestä lapsesta 72,66 e/kk. Hoitolisään vaikuttavat perheen koko ja bruttotulot. Hoitolisä on enintään 202,12 e/kk ja sitä maksetaan vain yhdestä lapsesta. Kela tekee vuosittain kotihoidon tukeen indeksitarkistuksen, mikä voi muuttaa tuen määrää.

Lainsäädännössä painotetaan lasten oikeutta varhaiskasvatukseen. Myös useat valtakunnalliset ja kansainväliset tutkimukset osoittavat alle kouluikäisten lasten hyötyvän varhaiskasvatuksesta. Kunnan on järjestettävä laissa säädettyä varhaiskasvatusta siinä laajuudessa ja sellaisin toimintamuodoin kuin kunnassa esiintyvä tarve edellyttää ja pyrittävä järjestämään varhaiskasvatusta lähellä palvelun käyttäjiä ottaen huomioon asutuksen sijainti sekä liikenneyhteydet. Kunnan on järjestettävä varhaiskasvatusta lapselle, jonka kotikuntalaissa (201/1994) tarkoitettu kotikunta kyseinen kunta on. Ylöjärveläiset perheet voivat valita tällä hetkellä kotihoidon sekä kunnallisen ja yksityisen varhaiskasvatuksen välillä. Ylöjärvellä kunnallisia

varhaiskasvatuspalveluita järjestetään päiväkotia ja perhepäivähoitona. Palveluseteli päiväkoteja on neljä. Yksityisen hoidon tuella ja kuntalisällä toimii kaksi ryhmäperhepäiväkotiä sekä 4 yksityistä perhepäivähoitajaa. Kotihoidontuella perhe voi hoitaa lasta itse tai vanhemmat käydä työssä ja hoidattaa lapsi esim. sukulaisten avulla.

Yksityisen hoidon tukeen Ylöjärvellä on saatavilla kuntalisä. Kuntalisä määräytyy varhaiskasvatusmuodon ja lapsen iän perusteella ja on tällä hetkellä suuruudeltaan 150–400 €/kk/lapsi. Yksityisen hoidon tukea saa, kun lasta hoitaa yksityinen perhepäivähoitaja, yksityinen päiväkotia tai perhe on palkannut kotiin työntekijän.

Vuonna 2024 Ylöjärven kaupungin kustannukset lakisääteisestä kotihoidon tuesta olivat 1 022 790 € ja osittaisesta- ja joustavasta hoitorahasta 424 285€, yhteensä 1 447 075€.

Valtakunnallista selvitystä

Kuntaliiton vuonna 2020 teettämän kyselyn mukaan kotihoidontuen kuntalisää maksavien kuntien määrä on hieman lisääntynyt. Kyselyn perusteella kotihoidon tuen kuntalisää vuonna 2020 maksoi 20,9 % kyselyyn vastanneista kunnista. Keväällä 2022 Kuntaliitto selvitti Manner-Suomen käytänteitä kotihoidon tuen kuntalisän maksamiseen liittyen. Kotihoidon tuen kuntalisän maksaminen on suhteellisesti hieman muita yleisempää suurissa, yli 100 000 asukkaan kunnissa. Suhteellisesti vähiten kuntalisää maksetaan 10 000–20 000 asukkaan kunnissa. Eniten kuntalisän maksamisen arvioitiin vaikuttavan lapsen aloittamiseen varhaiskasvatuksessa. Kuntalisää maksavista kunnista 30 prosenttia arvioi, että kuntalisän maksaminen vaikuttaa siten, että lapsi aloittaa varhaiskasvatuksessa hieman myöhemmin. Kuntaliitto toteaa selvityksessään, että pelkän kotihoidontuen ja sen kuntalisän vaikutusten arviointi varhaiskasvatuspalvelun kysyntään on melko hankalaa.

Valtakunnallisesti on toteutettu laaja perhevapaa uudistus 1.8.2022. Uudistus vaikuttaa myös varhaiskasvatuksen palveluiden käyttöön sekä lasten kotona hoitamiseen. Tavoitteena perhevapaa uudistuksella on ollut huoltajien tasa-arvon lisääminen. Oikeus kotihoidon tukeen alkaa heti vanhempainrahan jälkeen. Lapsi voi mennä kunnalliseen tai yksityiseen varhaiskasvatukseen sen kuun alusta, kun hän täyttää 9 kuukautta. Vanhempain-rahaa voi käyttää haluaminaan jaksoina, eli lapsi voi vuorotella kotihoidossa ja varhaiskasvatuksessa, kunnes täyttää kaksi vuotta. Kunta joutuu säilyttämään lapselle myönnetyn varhaiskasvatuspaikan, mikäli lapsi aloittaa varhaiskasvatuksessa ja perhe jaksottaa vanhempainrahan käytön. Lapsella on oikeus palata aiempaan varhaiskasvatusryhmäänsä. Perhevapaa uudistus itsessään tulee jo muuttamaan nykyistä kotihoidontuen järjestelmää ja lisää osaltaan perheiden valinnanmahdollisuuksia. Kuntaliitto on arvioinut, että perhevapaa uudistus tulee kasvattamaan kuntien kustannuksia.

Varhaiskasvatuksen asiakasmaksulakia (1503/2016) muutettiin 1.3.2023 siten, että asiakasmaksuja alennettiin korottamalla maksujen perusteena olevia tulorajoja 33 prosenttia. Uudistuksen keskeisimpänä tavoitteena oli lisätä varhaiskasvatukseen osallistumisastetta ja osaltaan lisätä lasten yhdenvertaista mahdollisuutta osallistua varhaiskasvatukseen.

Ylöjärvi

Ylöjärvellä tulevan toimintakauden (elokuu 2025) alun lasten varhaiskasvatuspaikat on nyt myönnetty ja tilanne on kohtuullinen. Kaikki asiakkaat eivät saaneet paikkaa hakemastaan päiväkodista. Kunnalliset päiväkodit ovat nyt lähes täynnä taajama-alueella. Kotihoidontuen kuntalisä mahdollistaa

perheille joustavan aloituksen varhaiskasvatuksessa. Välillisesti kotihoidossa olevien lasten määrän lisääntyminen mahdollistaa yksittäisten varhaiskasvatuspaikkojen tarjoamisen kunnallisena lähipalveluna. Varhaiskasvatuksen kustannusten näkökulmasta lapsia pitäisi Ylöjärvellä jäädä kotihoitoon samalta alueelta, samasta päiväkodista sekä samasta ryhmästä useampia, jotta selkeitä henkilöstö- ja tilavuokrasäästöjä saataisiin aikaan. Yksittäisten lasten poisjäänti varhaiskasvatuksesta ei mahdollista kustannussäästöjen syntymistä. Yhden työntekijän vähentäminen vaatisi laskennallisesti seitsemän lapsen vähentymistä yhdestä päiväkodista. Alle 3-vuotiailla suhdeluku on 1:4. Kotihoidon lisääntyminen mahdollistaa pienemmät ryhmäkoot, tuen lasten kohdalla voidaan tuen muotona käyttää myös ryhmän pienentämistä.

Varhaiskasvatuksessa on määritelty henkilöstömitoituksen lisäksi tiloille tietyt neliömäärät. Ylöjärven alueella päiväkodit ovat pääsääntöisesti yli kolmen ryhmän yksiköitä, tällöin kotihoitoon jäävien lasten määrän osuus tulisi lähtökohtaisesti kohdentua tietylle alueelle ja olla riittävän suuri, jotta voisimme harkita koko yksikön tiloista luopumista. Kotihoidon tuen kuntalisän tulisi olla riittävän suuri, mikäli sillä toivottaisiin olevan vaikutusta muun muassa varhaiskasvatuspaikkojen kysyntään. Mikäli kotihoitoon jäävät lapset sijoittuvat eri puolelle Ylöjärveä kustannusten vaikutus näkyisi lähinnä ateriapalvelujen vähennyksenä. Lopullisiin kustannuksiin vaikuttaa kotihoitoon jäävien lasten määrä ja lisän keston pituus sekä se, miten määritellään ketkä kotihoidon tuen kuntalisään ovat oikeutettuja. Kotihoidon tuen kuntalisä voi heijastaa myös palveluseteli päiväkotien täyttöasteeseen.

Esitys Ylöjärvi-lisästä

Ylöjärvellä kotihoidontuen kuntalisäkokeilu, Ylöjärvi-lisä, kohdentuisi vuosille 2026-2027 (1.1.2026 -31.12.2027).

Kotihoidon tuen kuntalisän myöntämiselle on esitetty seuraavat ehdot:

- Lapsi on iältään alle kaksi vuotta
- Lapsella on oikeus Kelan myöntämään kotihoidon tuen hoitorahaan
- Perheen muut varhaiskasvatusikäiset lapset voivat osallistua kunnallisen tai yksityiseen varhaiskasvatukseen tai he voivat käyttää oikeuttaan yksityisen hoidon tukeen.
- Kuntalisän maksamisesta vastaa Kela

Ikäluokan koko alle 3-vuotiaissa on keskimäärin noin 342 lasta. Tästä määrästä noin 46 % osallistuu varhaiskasvatukseen ja 54 % on kotihoidossa (noin 185 lasta).

Vuonna 2024 Ylöjärven kaupungin kustannukset lakisääteisestä kotihoidon tuesta olivat 1 022 790 € ja osittaisesta- ja joustavasta hoitorahasta 424 285 €, yhteensä 1 447 075 €.

Varhaiskasvatuksen vuosibudjetin pysymiseksi tasapainossa kotihoitoon tulisi jäädä vähintään 33 (lisä 200€ / kk) tai 54 (lisä 300€) alle kaksi vuotiasta lasta enemmän ja nykyisiä lapsiryhmiä pitäisi pystyä supistamaan samassa suhteessa. Vertailun pohjana on käytetty arvioita alle 3-vuotiaan lapsen päiväkotipaikan kokonaiskustannuksista.

Kustannusvaikutusarvio pelkälle Ylöjärvi-lisälle em. perustein 218 lasta x 200 € = 43 600 € kuukaudessa, vuositasolla 523 200 €.

Kustannusvaikutusarvio pelkälle Ylöjärvi-lisälle em. perustein $234 \text{ lasta} \times 300 \text{ €} = 70\,200 \text{ €}$ kuukaudessa, vuositasolla $842\,400 \text{ €}$.

Lisäksi kustannuksia tulee lakisääteisestä kotihoidontuesta ($377,68 \text{ €}$); $33 \times 377,68 \times 12 = 150\,000 \text{ €}$ tai $54 \times 377,68 \times 12 = 245\,000 \text{ €}$.

Vuositasolla lisäkustannusvaikutus näillä lapsilukumäärillä on, mikäli omaa toimintaa ei supisteta, $673\,000 \text{ €}$ tai $1\,105\,000 \text{ €}$.

Vuoden 2026 ja 2027 talousarvioon tulisi varata em. lapsimääriin ja summiin perustuen Kelan etuuksiin noin $2\,200\,000 \text{ €} - 2\,550\,000 \text{ €}$.

Tarkempi kustannusvertailu, säästöt palkkaus ym. kustannuksissa sekä tilojen rakentamis- ja vuokratkustannuksissa kotihoidon yleistyessä, vaatii erillisen analyysin tilastollisiin menetelmiin pohjautuen ja kyselyn toteuttamista Ylöjärven kaupungissa, jotta saamme tietoa, mitä toiveita ylöjärveläisillä perheillä on kotihoidon suhteen.

Toimivalta: Hallintosääntö 94 §

Lisätietoja päätöksestä: Varhaiskasvatuksen johtaja, Kirsi Lahtinen, p. 050 596 9081, kirsi.lahtinen@ylojarvi.fi

Esittelijä: Sivistysjohtaja

Päätösehdotus: Kasvatus- ja opetuslautakunta päättää antaa vastauksen valtuustoaloitteeseen edellä olevan selosteosan mukaisena.

Päätös: Hyväksyttiin keskustelun jälkeen.

Kaupunginhallituksen puheenjohtaja poistui kokouksesta klo 18.49 tämän asian käsittelyn aikana.

Kasvatus- ja opetuslautakunta piti kokousta tämän asian käsittelyn jälkeen klo 18.57-19.11.

Kaupunginhallituksen varaedustaja poistui kokouksesta klo 18.57.

Jari Niemi poistui kokouksesta tauon aikana klo 19.10.